

איזהו עני?' – שלוש החלופות להצעת חוק שכר מינימום (תיקון ...), התש"ע-2010**מבוא**

ב-21 יולי 2010 הונחו על שולחן הכנסת שלוש הצעות חוק נפרדות לתיקון חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987: הראשונה, הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – גובה שכר המינימום), התש"ע-2010¹ שהוצעה על ידי ח"כ מוחמד ברכה ואחרים; השנייה, הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – עדכון שכר המינימום ביחס לעדכון שכר חברי הכנסת), התש"ע-2010² שהוצעה על ידי חבר הכנסת כרמל שאמה ואחרים; והשלישית, הצעת חוק שכר מינימום (תכנית הפעילות החברתיות – הוראת שעה), התש"ע-2010³ שהוגשה על ידי ח"כ עמיר פרץ.

ההבדלים בין הצעות החוק חורגים מגדר הפער המספרי בסכומים המוצעים, והם מבטאים ככל הנראה שוני בסיסי בהשקפת עולם, בפרט ברעיון או התפיסה של אותם חברי כנסת באשר לשאלה מהו עוני.

הצעות החוק

א. הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – גובה שכר המינימום), התש"ע-2010

הצעה זו מבקשת להגדיל את שכר המינימום ל-60% מהשכר הממוצע במשק, לעומת 47.5% נכון למועד הצעת החוק. לדברי החתומים עליה, ההצעה נועדה להבטיח סכום בסיסי המאפשר לאדם להתקיים בכבוד. הרקע להצעה כמובא בדברי ההסבר הוא העובדה שבחלק גדול ממקצועות הייצור והשירותים השכר ירד משמעותית בעשרים השנים האחרונות, במידה המקשה על קיום מינימלי של חיי משפחה בצל ההתייקרות והמשבר הכלכלי העולמי, ומגבילה את מידת הנגישות למגוון שירותי הבריאות, החינוך ושירותים בסיסיים אחרים הדרושים להתקיים בכבוד.

ב. הצעת חוק שכר מינימום (תכנית הפעילות החברתיות – הוראת שעה), התש"ע-2010

על-פי התוכנית שבהצעת חוק זו שכר המינימום ייקבע לא באופן יחסי בהתאם לשכר הממוצע במשק כי אם בצורה מוחלטת, כשהסכום הסופי בתום שנה וחצי מיום כניסת החוק לתוקף יעמוד על 4,600 ש"ח לחודש. הפעימה הראשונה, חצי שנה מיום חקיקת החוק, תעמיד את שכר המינימום על 4,050. לאחר חצי שנה השכר יעלה ל-4,250, לאחר חצי שנה

¹ 2605/18/פ

² 2593/18/פ

³ 2589/18/פ

נוספת השכר יעלה ל-4,450 ולבסוף כאמור שכר המינימום ייקבע על 4,600. החוק מוגדר כהוראת שעה מפני שמדובר בו על סכומים מוחלטים שמטבע הדברים יידרשו לתיקון מעת לעת. דברי ההסבר, הדומים למדי לאלו שבהצעת החוק הראשונה, מציגים רקע חברתי שבו אנשים עובדים אינם מצליחים להתפרנס בכבוד. נראה כי המוטיבציה לחקיקת החוק היא התמודדות עם תופעה בה עובדים במשרה מלאה נמצאים מתחת לקו העוני. על פי הצעת החוק, במצב כזה המדינה "מולידה בתוכה ביודעין תופעות קשות ביותר שימשיכו לדרדר את החברה בישראל ולהנציח את העוני לדורות הבאים".

ג. הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – עדכון שכר המינימום ביחס לעדכון שכר חברי הכנסת) הצעת החוק קובעת, כי שכר המינימום יתעדכן בכל פעם ששכר הח"כים מתעדכן. שיעור ההצמדה יוכפל פי 1.1, כך שלדוגמא במקרה ושכר הח"כים עולה ב-10%, שכר המינימום יתעדכן ב-11%. בעוד שהרציונאל להצעות הקודמות הוא סוציאלי-כלכלי, הרציונאל של הצעת חוק זו הוא ערכי, כפי שדברי ההסבר מפרטים: "...קביעת מנגנון הצמדה לשכר חברי הכנסת הוא נכון לא רק מבחינה כלכלית אלא גם מבחינה ערכית ומוסרית. ראוי וצודק שבכל פעם שמעודכן שכר החזקים יעודכן גם שכרם של החלשים".⁴

הגדרת מושג העוני

הצעות החוק השונות אינן רק הכרעות שונות בשאלה הפרקטית של הגבול המינימלי הראוי לשכר, אלא גם מהוות ביטוי לתפיסת עולם בדבר השאלה מהו עוני. קיימות גישות שונות בספרות בדבר הגדרת מושג העוני:

הגישה הסובייקטיבית – לפי גישה זאת, עוני הוא תופעה של מצוקה יחסית. את העוני יש להעריך ביחס לרמת החיים המצויה בחברה. על פי הגישה הסובייקטיבית, משפחה תוגדר כענייה כאשר רמת החיים שלה ירודה מרמת החיים בחברה בצורה ניכרת. לפי הגדרה זאת אין צורך שהמשפחה לא תוכל לספק את צרכיה הבסיסיים על מנת שתוגדר כענייה.⁵

הגישה האובייקטיבית – על פי גישה זאת אדם נחשב עני כאשר אין ביכולתו לעמוד בסף הוצאות מסוים אותו החברה מגדירה כהכרחי. ההכנסה הדרושה לעמידה באותו סף הוצאות נחשבת לקו העוני. על פי גישה זאת משפחה תוגדר כענייה כאשר אין ביכולתה לרכוש סל מוצרים ושירותים בסיסי הנחוץ לקיומה.⁶

⁴ דומה כי העובדה שח"כ דב חנין תומך גם בהצעת חוק זו וגם בהצעת החוק הראשונה, יש בה אולי כדי ללמד על כי מדובר בהצעות חוק מקבילות ולא סותרות הבאות לפתור בעיות שונות במשק הישראלי.

⁵ GARY RUNCIMAN, RELATIVE DEPRIVATION AND SOCIAL JUSTICE (1966).

⁶ AMARETE SEN, ON ECONOMIC INEQUALITY (EXPANDED EDITION WITH A SUBSTANTIAL ANNEXE) (1997).

גישה שלישית לא מתרכזת בעני הבודד אלא מתייחסת ללכידות החברתית. גישה זאת מוטרדת מהתיוג החברתי של העני ולא דווקא מיכולתו לרכוש מוצרים מסוימים או מהפערים בינו לבין שאר החברה.

החברה תופסת אנשים עובדים ככאלו שאינם אמורים להיות עניים, לכן שכר המינימום אמור לבטא שכר שיעמיד את בעליו מעל לקו העוני, אך כיום עובדים במשרה מלאה רבים בישראל מצויים מתחת לקו העוני.⁷

על תכליתו של חוק שכר מינימום עמדה השופטת עדנה ארבל:

"שמו של החוק מלמד על תכליתו להבטיח תשלום חודשי לעובד שיענה על צרכיו הבסיסיים. המטרות העיקריות העומדות ביסוד החוק הינן מטרות חברתיות של הבטחת רמת שכר מינימלית לעובד על מנת להביא לצמצום מעגל העוני והפערים החברתיים, לעודד העבודה ולקדם את השוויון בחברה. תכלית החוק היא להבטיח את זכותו של העובד להתפרנס מעבודתו בכבוד. [...] תכליות החוק עולות בקנה אחד עם הוראת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הבא להבטיח קיום אנושי בסיסי לכל אחד מהפרטים בחברה [...]. חוק היסוד כולל את הזכות לכבוד, וזו כוללת את הזכות לקיום אנושי בסיסי, שלא יהיה העובד נתמך סעד."⁸

קיימים במחקר נתונים המראים שהחלק הארי של מקבלי שכר מינימום הם מבוגרים החיים בעוני, ושחלק גדול מאלו מפרנסים משפחות. נתונים אלו ואחרים מראים כי לשכר מינימום יש יכולת אפקטיבית למנוע עוני ולגרום לסגירת פערים חברתיים.⁹ דברי ההסבר להצעות החוק מבטאים אף הם תפיסה זו.

הגישות לעוני וביטוין בהצעות החוק

א. הגישה הסובייקטיבית

גישה זאת מבוססת על התפיסה שעוני הוא תופעה של אי-שוויון ושהוא מצב של חסך יחסי. חסך יחסי הוא מצב בו פרטים משווים את מצבם שלהם למצבם של פרטים השייכים לקבוצת התייחסות מסוימת, ותופסים את עצמם כעניים כשעוצמת התחושה של החסך בהשוואה

⁷ הכנסת – מרכז המחקר והמידע מדידת עוני בישראל, השיטה הנוכחית ושיטות אחרות (2004); מיכל רז-חיימוביץ "עם שכר מינימום פשוט אי-אפשר לגמור את החודש" גלובס מהדורה אינטרנטית 5.4.2011 www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000635438

⁸ בג"ץ 3512/04 שזיפי נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד נט(4) 70 (2004).

⁹ DAVID CARD & ALAN KRUEGER, MYTH AND MEASUREMENT: THE NEW ECONOMICS OF THE MINIMUM WAGE 277 (1995).

לאחרים מספיק חזקה.¹⁰ על כן ניתן למדוד עוני במידה וניתן להבחין במצג אובייקטיבי של החסך. ישנן שתי גישות למדידת החסך היחסי במדדים אובייקטיביים. דרך אחת היא הגדרה מאיונית. בהתאם להגדרה זו המשפחות העניות הן מי שנמצאות בעשירון הראשון או בכל נקודה אחרת שיבחר קובע המדיניות. ההתבוננות היא על גודל ההבדלים בין העשירון הנבחר לבין שאר האוכלוסייה ועל אופיים של הבדלים אלה. תשומת הלב ניתנת לחלק היחסי של העניים בסך ההכנסה ולניתוח המאפיינים של המשפחות הנמנות עם המאיון שנבחר. עיקר המדיניות היא בצמצום ההבדלים בכל ממד של ריבוד. על פי גישה זו "העוני תמיד איתנו" ושיעור העניים קבוע, אלא אם כן תושג שוויוניות מלאה בהתחלקות ההכנסה. דרך אחרת למדידת העוני היא כאחוז ממדד של רמת החיים של כלל האוכלוסייה. על פי שיטה זו נלקח מדד סטטיסטי כאינדיקטור לרמת החיים בכלל החברה וקו העוני נקבע כאחוז מתחת לרמת חיים זו. הוצעו גישות שונות באשר לאיזה מדד לבחור, היו שבחרו את הממוצע,¹¹ היו שבחרו את החציון,¹² אך בשתי הגישות הרציונאליים דומים.

ראוי לציין שחישוב קו העוני הישראלי נעשה על פי מדד סובייקטיבי. על פי שיטת המדידה הנהוגה בישראל ההכנסה הפנויה החציונית של האוכלוסייה נחשבת להכנסה המייצגת את החברה, ההכנסה החציונית היא רמת ההכנסה אשר ל-50% מהמשפחות יש רמת הכנסה השווה לה או הנמוכה ממנה ול-50% האחרים יש הכנסה הגבוהה ממנה. קו העוני מוגדר כמחצית ההכנסה הפנויה החציונית של האוכלוסייה.

הביקורת המועלית כלפי הגישה היחסית היא ההתעלמות של גישה זו מהיבטים מוחלטים של השפעת העוני. אם יש רעב אז לא חשוב איך נראית התמונה היחסית, אם כולם רעבים אזי כולם עניים. ביקורת אחרת שהועלתה היא שבמדידת העוני בצורה כזו לא נוכל לחסל את העוני אף פעם.

השיטה הנוהגת לקביעת שכר המינימום גם היא תופסת את העוני כעניין יחסי וקובעת את שכר המינימום כיחס מסוים מההכנסה הממוצעת. הצעת החוק הראשונה לא יוצרת אפוא שינויים גדולים מבחינה רעיונית בהגדרה הנוכחית, אלא אך מציבה את הגבול במקום אחר. על פי הצעת החוק 48% מההכנסה הממוצעת לא מספיק כדי לבער את תחושת החסך היחסי וצריך להעלות את המשכורת ל-60% כדי להקל על תחושת החסך בצורה המתקבלת

¹⁰ GARY RUNCIMAN, RELATIVE DEPRIVATION AND SOCIAL JUSTICE (1966)

¹¹ Margaret Sawyer, *Poverty in Some Developed Countries*, in 14TH GENERAL CONFERENCE OF

.THE INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR RESEARCH IN INCOME AND WEALTH, FINLAND (1975)

¹² .JOHN RAWLS, A THEORY OF JUSTICE (1971)

על הדעת. הגבול אשר נמתח יכול להיות חשוב באותה מידה ואף יותר משינויים רעיוניים, אך ככלל לא מדובר על שינוי גישתי.

ב. הגישה האובייקטיבית

ברקע הגישה האובייקטיבית מצויה תפיסה כי לאדם הזכות להתקיים בכבוד וכי היכולת לממשה נגזרת מאפשרותו לספק לעצמו את צרכיו הבסיסיים. על פי גישה זאת, העובדה כי אדם נמצא בפער כלכלי-חברתי מקדקוד הפירמידה החברתית אינה משליכה על יכולתו לחיות בכבוד.

ניסיון ראשון להגדרה אובייקטיבית של קו העוני נעשה על ידי המלומד הבריטי ראונטרי כבר בתחילת המאה ה-20. ראונטרי הגדיר משפחה ענייה כמשפחה ששכרה אינו מספיק להשגת מינימום המוצרים הנדרשים כדי לקיים את צרכיהם הפיזיים. קו העוני שראונטרי הציע היה הניסיון הראשון להגדרה מעשית של מושג העוני ובעקבותיו אימצו חוקרים רבים את גישת הצרכים הבסיסיים. מחקרו של ראונטרי התבסס על מחקרי תזונה, בעזרתם אמד את הצרכים התזונתיים הבסיסיים לאדם. ראונטרי ערך אומדן נוסף לצרכים בסיסיים שאינם מזון: דיור, ביגוד, דלק ותאורה.¹³

הגדרה נוספת ניתנה על ידי המלומדת האמריקאית אורשינסקי לפני כ-50 שנה. הגדרה זאת שימשה ועודנה משמשת כבסיס לחישוב קו העוני של ארה"ב. קו העוני יוגדר במונחי הכנסה ויהיה שווה לעלות של התפריט המינימלי כפול 3. מחקרי צריכה הראו שישנו קשר עובדתי ושיטתי בין ההוצאה על מזון לבין הכנסה: ההוצאה על מזון עולה עם עליית ההכנסה, אך בשיעור נמוך משיעור עליית ההכנסה. החישוב בשנות השישים העלה שכשליש מההכנסה מופנה להוצאה על מזון ומכאן החישוב אותו הציעה אורשינסקי.¹⁴

הגישה האובייקטיבית ספגה במהלך השנים ביקורות חריפות. הביקורת העיקרית נגעה להגדרה הצרה שהתמקדה רק במוצרים חיוניים ללא התייחסות מספקת לזמן ולמקום ובמנותק מהרווחה הפסיכולוגית של האדם. אדם סמית' כבר עמד על כך שיש להגדיר את הצרכים החיוניים לאדם תוך התייחסות לא רק למה שנחוץ לצרוך אלא גם למה שנהוג לצרוך. הטענה כנגד הגישה האובייקטיבית היא שאין רשימת מוצרים, אפילו לא לקיום הפיזי, המתאימה לכל חברה בכל זמן ללא התייחסות למשאבי החברה ולמבנה שלה.¹⁵ בתגובה

¹³ JOSEPH ROWNTREE, POVERTY, A STUDY OF TOWN LIFE (1901)

¹⁴ Gordon M. Fisher, *Remembering Mollie Orshansky—The Developer of the Poverty*

Thresholds, 68(3) SOCIAL SECURITY BULLETIN (2008)

¹⁵ Peter Townsend, *The Meaning Of Poverty*, 13 BRITISH JOURNAL OF SOCIOLOGY 210 (1962)

לביקורת זאת נעשה ניסיון להתאים סל צרכים בסיסיים המתואם לכל חברה. אף התאמה זאת ספגה ביקורת כמורכבת ומסורבלת.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה פיתחה אינדיקטור חדש למדידת עוני בישראל המתבסס על הגישה המוחלטת לשם השגת תמונה מלאה יותר של מצב העוני בארץ. האינדיקטור שפותח מתבסס על סל צריכה של משקי בית בישראל ועל הצרכים הבסיסיים של אדם בארץ. לעת עתה לא התקבלה התפיסה הזו כמדד במסגרת תפיסותיה הרשמיות של המדינה, אך נערכים מחקרים בנושא גם על ידי מוסדות ממשלתיים.¹⁶

נראה כי הצעת החוק של ח"כ עמיר פרץ מתבססת על תפיסה אובייקטיבית של מהו עוני. הצעת החוק מנסה להגדיר סכום בסיסי שמתחתיו לא ניתן לרכוש בישראל של 2011 סל מוצרים המאפשר קיום בכבוד. הגדרת שכר המינימום בערכים מוחלטים משקפת הערכה בדבר הסכום הדרוש לאדם על מנת שלא ייפול אל מתחת לקו העוני. הגדרת שכר המינימום כ-4,600 ש"ח לאחר סיום הפעילות נועדה לכמת בצורה מדויקת את הסכום שאותה החברה מעריכה כנדרש לאדם בישראל. העלייה ההדרגתית בשכר והעובדה שמדובר בהוראת שעה מבהירות כי כאשר הסכום הנדרש לאדם ישתנה, גם שכר המינימום יידרש לעדכון.

ג. העוני כהעדר סולידריות

גישה זאת טוענת כי לא ניתן להבין את התופעה של עוני במושגים חומריים בלבד. השאלה מיהו עני היא תוצאה של מערכת היחסים החברתיים הרחבה. הבחינה שתגדיר את מעמדו של האדם כעני היא תוצר של יחסי הכוח בחברה וחורגת מסכום הכסף המופיע בתלוש המשכורת של אותו אדם. מספרם של העניים מופיע אמנם בדו"חות שמפרסמים גופים שלטוניים שונים, אבל העניים אינם חלק מההוויה ומהחוויה של הרוב החי בשפע יחסי וכמעט אינו מכיר אותם ואינו נתקל בהם. גישה זאת מדגישה שהבעייתיות בעוני נעוצה בהבניה של העני כאחר, הבניה המבוססת על תפיסות קפיטליסטיות המתייגות את העני כמי שנכשל. ההבניה של העני כאחר נעשית במגוון דרכים: בדפוסי לשון, בדימויים של עניים, בתיוגם, בצורות הסטיגמה המוטלות עליהם ובהתייחסות אליהם. בעיית העוני על פי גישה זאת נעוצה בדחיקתם של העניים אל השוליים של החברה ויצירת תהליך של בידול (דיפרנציאציה) וקביעת קווי הפרדה בין ה-"אנחנו" ל-"הם".¹⁷

החוקרת בריטית רות ליסטר היא הנציגה הדומיננטית של גישה זו. פעילות זו הוגדרה על-ידה כ"othering", יצירת אחרות. ליסטר מדגישה כי יש להעמיד את תופעת העוני כחלק

¹⁶ דניאל גוטליב ואלכסנדר פרומין "מדידת עוני לפי סל צריכה הולם בישראל" **מחקרים לדיון** 104 (2011).
¹⁷ אברהם דורון "העניים כ"אחר" – עוני בישראל בשנות האלפיים" **בטחון סוציאלי** 9, 77 (2008).

ממערכת היחסים החברתיים הרחבה בין העניים לבין אלה שאינם עניים, ולראות אותה בתוך ההקשר החברתי הרחב שבו מוגדרים יחסי הכוחות בחברה. מתוך פרדיגמה קונפליקטואלית יש לשאול מי הגורם החברתי החזק שמגדיר את החברה ואת מי מבנים כאחרים בניגוד לגורם החזק. לטענתה, האנשים לעומתם אנו מגדירים את עצמנו הם העניים, ועל ידי הגדרה זו אנו מדירים אותם לשולי החברה.¹⁸

חוסר הסולידריות והבניית העניים כמעין תת-חברה, יוצרים תת-תרבות של עוני שניתן למצוא תיאור שלה במאמרים סוציולוגיים החוקרים תרבויות של עוני. תרבות העוני מכתובה אורח חיים ותפיסת עולם נבדלים, המשעתקים את עצמם ועוברים במשפחות עניות מדור לדור. מדובר למעשה על תת-תרבות שניתן למצוא בכל תרבויות המערב.¹⁹ תרבות של עוני המובחנת מתרבות הרוב יכולה להצמיח מתוכה יסודות מזיקים הפועלים נגד האינטרסים של החברה כולה ומסכנים את הלכידות והיציבות החברתית.²⁰

הבניית העני כאחר נעשית גם על ידי מוסדות השלטון. גם המוסדות שתפקידם עזרה לעניים כמו מנגנוני הרווחה, הסעד והבטחת ההכנסה, יוצרים למעשה קטגוריה של עניים ונזקקים לסיוע. העוני והנזקקות לסיוע הופכים מבלי משים לקטגוריה מוסרית שלילית, המשמשת להצדקת התייחסות הפוגעת בעניים, ולאחר מכן לתת-תרבות של עוני.²¹ דורון במאמרו מתאר בצורה מפורטת איך פעולות הסיוע והתיג מתרחשות גם בחברה הישראלית ואיך התיג מתגבר בשנים האחרונות.²² פעולות אלו נעשות על ידי הצגתם בתקשורת, על ידי התייחסות שלילית לעניים שאינם עובדים ועל ידי ניסיון הכתמה של מה שמכונה "מקבלי הקצבאות" על ידי הממשלה. דוגמאות אלה משקפות את עוצמת הפערים החברתיים והפוליטיים בקרב החברה הישראלית, ואת קיומן של דעות קדומות. האמונה הרווחת בקרב האליטות השולטות היא שהעניים הם אכן קבוצה מופרדת אשר ראויים להתייחסות השלילית כלפיהם משום שהם עצלנים והולכים בטל, ומשום שיש להם תכונות אופי הקובעות שאינם יכולים לנהל את חייהם בצורה מוצלחת וגישה זו אף משתקפת בהצעות שעולות לסדר היום בדבר הטיפול בבעיית העוני.

¹⁸ RUTH LISTER, POVERTY (2004)

¹⁹ Oscar Lewis, *The Culture Of Poverty, in POOR AMERICANS: HOW THE WHITE POOR LIVE* (Marc Pilisuk ed.) (1966)

²⁰ דורון, לעיל ה"ש 19, בעמ' 14.

²¹ שם.

²² שם.

לחוק יש היבטים אקספרסיביים רבים.²³ ניתן לראות בהצעת החוק שקוראת ליצור זיקה בין חברי הכנסת הקובעים את המדיניות הציבורית לבין המגזר העובד העני באוכלוסייה ניסיון לפרק את הדיכוטומיה הזו במעט. העלאת שכר המינימום כאשר עולה שכר נציגי העם מסמלת שהעניים הם חלק מהעם. חיבור שכר המינימום לשכרם של המחוקקים והפעילים הפוליטיים במדינה מסמל את העובדה שגם למעמד הפועלים יש כוח והשפעה פוליטיים בינינו בחברה הישראלית הדמוקרטית. זהו לא ניסיון לתת מענה לעוני יחסי או אבסולוטי אלא לתפיסת העני כאחר ובכך הצעה זו עומדת במקום אחר לחלוטין מהצעות החוק האחרות.

סיכום

הדיון התיאורטי בשכר מינימום הוא דיון חשוב מכיוון שזהו כלי בו החברה מפגינה את יחסה לעוני. דרך עיון בפרטים של הסדר שכר המינימום ניתן לאתר מגמות רעיוניות שונות בנושא העוני. בשלוש הצעות החוק המתייחסות לשכר המינימום מצויים הדים לשלוש גישות נורמטיביות פילוסופיות המתייחסות לעוני. כל אחת מהצעות החוק משקפת ברמה מסוימת גישה נורמטיבית שונה להגדרת העוני.

ניתן לשאול האם הצעות החוק הללו שוללות אחת את השנייה או שמא יש דרך למצוא איזון בין העמדות התיאורטיות השונות. נראה כי על רקע התובנה שהצעות החוק משחקות במגרשים רעיוניים שונים, ניתן לגרוס כי הן אינן שוללות האחת את השנייה. ניתן לחוקק אותן במקביל בצורה של פתרונות חלופיים כאשר כל פעם בוחרים מתוך שלוש הצעות את התוצאה המרבית. לדוגמא יכול להתקיים מצב בו 60% מהשכר הממוצע במשק אינו מספיק לאדם לרכישת סל מוצרים בסיסי. על פי המתווה האמור, במקרה כזה שכר המינימום ייקבע בצורה של ערכים מוחלטים המספיקים לקיום בסיסי בכבוד. במצב הפוך בו שכר מינימום המאפשר קיום בכבוד הוא פחות מ-60% אחוז מהשכר הממוצע במשק, יועדף השכר באחוזים המאפשר סגירת פערים חברתיים. כמובן ששני הפתרונות הללו אינם שוללים את האפשרות של הצמדת שכר המינימום לשכר הח"כים על מנת לשדר סולידאריות ציבורית. החלופה שאימצה הממשלה והתקבלה לבסוף בכנסת ביוני 2011 מבכרת את הגישה הרואה עוני במושגים מוחלטים.²⁴ החלטה זאת מתעלמת מהיבטים חברתיים חשובים של בעיית העוני שמהווים אף הם קושי בסיסי לעני בישראל.

ישי פרלמן ונתן שוטנפלס.

²³ JOSEPH RAZ, THE AUTHORITY OF LAW (1979)

²⁴ חוק שכר מינימום (העלאת סכומי שכר מינימום – הוראת שעה), התשע"א-2011, ח"כ 936.